

Székely Imre

Ez itt a férjem, professzor doktor Székely Imre. 1922. augusztus hatodikán született, Alsóbánban [románul: Bănisor], Szilágy megyében. Zsidó volt, az egész család ortodox volt, de modernebb, mint a mi családunk. A szülei összeházasodtak, az apja [Gyergyó]Tölgyesen született, de már ifjúkora óta Kolozsváron élt, itt laktak, és amikor meg kellett születnie -- akkoriban még nem szültek kórházban --, az anyja elutazott a férjem nagyszüleihez, akik Alsóbánban laktak, és ott szülte meg Imrét. Egy idő után aztán eljött vele Kolozsvárra, tehát ő tulajdonképpen kolozsvári, itt járt elemibe, a Tarbutba, a zsidó iskolába. Még él két iskolatársa, Müller úr [Müller Béláról van szó, a Centropa készített vele is interjút. -- A szerk.], valamint Vigdorovits úr -- ugyanabba az osztályba jártak a Tarbutban, a kolozsvári zsidó elemi iskolában [lásd: Tarbut Romániában]. A férjemet a negyedik osztályban elküldték a nagyszülőkhöz. Ott [Krasznán] nagyon érdekes volt az iskola, gyakran mesélte, hogy minden osztályt ugyanaz a tanító tanította, egyetlen helyiség volt [Vagyis osztatlan iskola volt. -- A szerk.], és telente mindenkinek kellett egy-egy tűzifát vinnie otthonról.

Tehát ő negyedikes volt, ketten voltak hetedikesek, volt egy ötödikes is, így mesélte. És amíg az egyik elmondta a történelmet, a többiek írni tanultak. A negyedik osztályt nagyon jó jegyekkel végezte el, és beírták a Baritiuba, egy kolozsvári gimnáziumba, első osztályba, de kellett valami tandíjat fizetni. A szülők nagyon nehezen fizették, nem volt nagy összeg, de mégis? A román tanár volt az osztályfőnök. Tehát végül is elvégzett ott négy osztályt [Vagyis 14 éves korára elvégezte az akkoriban Romániában is nyolcosztályos gimnázium alsó négy osztályát. -- A szerk.], és azután -- nehéz körülmények között éltek -- villanyszerelő akart lenni. A szülők nem tudták tovább taníttatni. Beiratkozott gimnáziumba, látogatás nélkülire, nem tudom, hova. Az utolsó két osztályt a kolozsvári zsidó gimnáziumban végezte el, ugyancsak magánúton, tehát rajta volt azon a listán, ahol a magánúton vizsgázók nevei voltak. Ugyanott, a zsidó gimnáziumban érettségizett. A férjem a nyári szünetekben -- mindaddig, amíg munkás nem lett, tehát amíg diák volt --, az egész nyarat az öccsével együtt Alsóbánban töltötte a nagyszüleinél, és eljártak a héderbe. Tehát megtanultak mindent, amit kell. Az apja néha talált alkalmi munkát, tudom például, hogy egyszer fa cipősarkakat készített. Mesélte a férjem, hogy az apja, aki azelőtt hivatalnok volt, berakta egy zsákba, nem tudom, hogy készültek ezek a sarkak, és vitte a boltokba meg a cipésműhelyekbe. A férjem még kisgyermekként diót tört és bontott, a boltokban adtak nekik diót, hogy törjék meg. A két gyerek megtörte, és amikor átvették, megmérték külön a dióhéjat, külön a dióbelet, úgyhogy ők egész délután -- vagy három, diótöréssel eltöltött délután során -- nem mertek egy darabot sem megenni. Vagy teát csomagoltak. Mindezt kaptak pár banit, nem lejt, hanem banit. Ezután három évig volt tanonc, majd segéd lett. Attól az évtől fogva, gondolom, hogy ez 1937-ben volt [inkább 1939-ben], tulajdonképpen ő tartotta el a fizetéséből az egész családot. A férjem mindenáron villanyszerelő akart lenni, villanyszerelő-tanonc akart lenni. Az édesanyja elment, és beszélt a főmérnökkel, és mondta, hogy jó gyermek, és kéri, vegye föl tanoncnak a Dermatába [A dr. Farkas Mózes és Farkas József Dermata Bőrgyár és Cipőüzem Kolozsvár egyik legnevesebb bőripari vállalkozása volt, a mai Clujana cipőgyár elődje. -- A szerk.]. Az volt a szokás, hogy lehetőleg fölvegyék azok gyermekeit, akik ott dolgoznak, és akikkel elégedettek voltak a gyárban. Tehát munkásdinasztiákat akartak létrehozni a Dermatában. Úgyhogy fölvevették. Volt egy főmérnök, Schönberger, egy zsidó ember, és levizsgáztatták a férjemet. Sokan voltak, fölvevették, de nem a villanyszerelőkhöz, hanem a precíziós lakatosokhoz. Rettenetesen szenvedett, mert ő villanyszerelő akart lenni, és becsapták! De akkor úgy döntött, hogy semmi baj, tovább fog tanulni látogatás nélküli szakon, és gépészmérnök lesz. A férjem elég jól keresett, amíg a magyarok bejövetele után, 1942-ben, ki nem tették a gyárból. A zsidó fiúkat kitették, behívták munkaszolgálatra 1942-ben, és 1944-ig ez volt. Volt munkaszolgálaton Ukrajnában 1942-ben, 1944-ben Nagybányán volt, utána pedig Auschwitzba került.